YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

1 päivänä lokakuuta 2009 *

Asiassa C-3/08,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka tribunal du travail de Nivelles (Belgia) on esittänyt 18.12.2007 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 8.1.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Ketty Leyman

vastaan

Institut national d'assurance maladie-invalidité (INAMI),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit T. von Danwitz, R. Silva de Lapuerta (esittelevä tuomari), G. Arestis ja J. Malenovský,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

julkisasiamies: M. Poiares Maduro,
kirjaaja: yksikönpäällikkö M.-A. Gaudissart,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 17.12.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Leyman, edustajanaan avocat E. Piret,

– Belgian hallitus, asiamiehenään L. Van den Broeck,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään C. Wissels ja M. Noort,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään V. Jackson, jota avustaa barrister T. Ward,

– Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään M. Veiga ja D. Canga Fano,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. van Hoof ja V. Kreuschitz,

kuultuaan julkisasiamiehen 19.2.2009 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisukysymys koskee sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 13.4.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 647/2005 (EUVL L 117, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1408/71), 40 artiklan 3 kohtaa ja tiettyjen Belgian lainsäädännön mukaisten työkyvyttömyysetuuksien erityispiirteiden yhteensopivuutta yhteisön oikeuden kanssa.

2 Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty asiassa, jossa kantajana on Belgian kansalainen Leyman ja vastaajana Institut national d'assurance maladie-invalidité (kansallinen sairaus- ja työkyvyttömyysvakuutuslaitos, jäljempänä INAMI) ja jossa on kyse siitä, mistä päivästä alkaen kantajalla on oikeus työkyvyttömyyskorvaukseen.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

3 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jollei 14 c tai 14 f artiklasta muuta johdu, henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia. Tämä lainsäädäntö määrätään tämän osaston säännösten mukaisesti.

2. Jollei 14–17 artiklasta muuta johdu:

a) jäsenvaltion alueella työskentelevä henkilö on tämän valtion lainsäädännön alainen, vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella ja vaikka hänen työnantajanaan toimivan yrityksen tai yksityisen henkilön kotipaikka on toisen jäsenvaltion alueella;

– –”

4 Asetuksen N:o 1408/71 37 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja, joka on peräkkäin tai vuorottain ollut kahden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alainen ja jonka osalta vakuutuskaudet ovat täyttyneet yksinomaan sellaisen lainsäädännön mukaan, jossa työkyvyttömyysetuuksien määrä on riippumaton vakuutuskausien kestosta, saa etuudet 39 artiklan säännösten mukaisesti. Tämä artikla ei vaikuta lasten perusteella eläkkeeseen maksettaviin korotuksiin tai lisiin, jotka myönnetään 8 luvun säännösten mukaisesti.

2. Liitteessä IV olevassa A osassa luetellaan jokaisen jäsenvaltion osalta, jota asia koskee, niiden alueella voimassa oleva, 1 kohdassa tarkoitetun tyyppinen lainsäädäntö.”

5 Asetuksen N:o 1408/71 40 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja, joka on peräkkäin tai vuorottain ollut kahden tai useamman jäsenvaltion sellaisen lainsäädännön alainen, joista ainakin yksi ei ole 37 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tyyppiä, saa etuudet 3 luvun säännösten mukaan, joita sovelletaan soveltuvin osin ottaen huomioon 4 kohdan säännökset.

2. Kuitenkin henkilö, joka kärsii sellaisesta työkyvyttömyydestä johtuvasta kykenemättömyydestä työhön, jonka hän on saanut ollessaan liitteessä IV olevassa A osassa luetellun lainsäädännön alainen, saa etuudet 37 artiklan 1 kohdan mukaisesti seuraavin edellytyksin:

– hän täyttää, ottaen tarvittaessa huomioon 38 artikla, tässä lainsäädännössä tai muissa samaa tyyppiä olevissa lainsäädännöissä säädetyt edellytykset ilman, että sellaisten lainsäädäntöjen mukaan täyttyneitä vakuutuskausia, joita ei ole lueteltu liitteessä IV olevassa A osassa, otetaan huomioon

ja

– hän ei täytä edellytyksiä oikeuden saamiseksi etuuksiin sellaisen lainsäädännön mukaan, jota ei ole lueteltu liitteessä IV olevassa A osassa,

ja

– hän ei hae vanhuusetuuksia ottaen huomioon 44 artiklan 2 kohdan toinen virke.

3. a) Oikeuden määräämiseksi etuuksiin liitteessä IV olevassa A osassa luetellun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa työkyvyttömyysetuuksien myöntämiseksi edellytetään, että se, jonka etua asia koskee, on tiettynä aikana sairauden

perusteella saanut rahaetuuksia tai ollut kykenemätön työhön, ja jos palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja, joka on ollut tämän lainsäädännön alainen, kärsii sellaisesta [työkyvyttömyyteen johtavasta] kykenemättömyydestä työhön, jonka hän on saanut ollessaan toisen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, on otettava huomioon rajoittamatta kuitenkaan 37 artiklan 1 kohdan soveltamista:

i) jokainen kausi, jonka aikana hän on tämän työhön kykenemättömyyden osalta toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan saanut sairauden perusteella rahaetuuksia tai niiden sijasta edelleen saanut palkkaansa

ii) jokainen kausi, jonka aikana hän on saanut sen työkyvyttömyyden osalta, joka seurasi tätä kykenemättömyyttä työhön, tämän 2 luvun ja jäljempänä olevan 3 luvun mukaista etuutta toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan,

niin kuin kyseessä olisi kausi, jonka aikana sairauden perusteella annettavia rahaetuuksia olisi maksettu hänelle ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan tai jonka aikana hän oli kykenemätön työhön tämän lainsäädännön mukaan.

b) Oikeuden työkyvyttömyysetuuksiin ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan on oltava saavutettu joko tämän lainsäädännön alkuperäisen sairauskorvauksen kauden päättymisen jälkeen tai tämän lainsäädännön vaatiman alkuperäisen työkyvyttömyyden kauden päättymisen jälkeen ja aikaisintaan:

i) päivänä, jolloin oikeus a alakohdan ii alakohdassa tarkoitettuihin etuuksiin saavutetaan toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan,

tai

ii) päivänä, joka seuraa viimeistä päivää, jolta sillä, jonka etua asia koskee, on sairauden perusteella oikeus rahaetuuteen toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan.

4. Jäsenvaltion laitoksen tekemä päätös, joka koskee hakijan työkyvyttömyyden astetta, sitoo kyseisen toisen jäsenvaltion laitosta edellyttäen, että näiden valtioiden lainsäädäntöjen keskinäinen vastaavuus työkyvyttömyysasteen edellytysten osalta on tunnustettu liitteessä V."

6 Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä IV olevassa A kohdassa mainitaan Belgian yleinen työkyvyttömyyseläkejärjestelmä yhtenä 37 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun tyyppisistä voimassa olevista lainsäädännöistä. Siinä ei kuitenkaan mainita Luxemburgin järjestelmää.

7 Asetuksen liitteessä V tunnustetaan Belgian yleisen työkyvyttömyysjärjestelmän ja Luxemburgin suurherttuakunnassa voimassa olevan, työläisten ja palkkatyöntekijöiden työkyvyttömyysjärjestelmän vastaavuus työkyvyttömyyden toteamisedellytysten osalta.

Belgian ja Luxemburgin lainsäädäntö

8 Terveydenhoidon pakollisista vakuutuksista ja korvauksista 14.7.1994 annetun Belgian lain (loi du 14 juillet 1994 relative à l'assurance obligatoire soins de santé et indemnités, jäljempänä vuoden 1994 laki) 87 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Edunsaaja – –, joka on työkyvytön, – – saa vuoden kestoiselta ajanjaksolta, joka alkaa kyseisen henkilön työkyvyttömyyden alkamishetkestä – – kultakin arkipäivältä – – ’alustavaksi työkyvyttömyyskorvaukseksi’ (indemnité d’incapacité primaire) kutsutun korvauksen.”

9 Vuoden 1994 lain 93 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jos työkyvyttömyys jatkuu alustavan työkyvyttömyyskauden päätyttyä, kultakin työkyvyttömyyden kattamalta arkipäivältä – – suoritetaan ’työkyvyttömyyskorvaukseksi’ kutsuttua korvausta.”

10 Belgian oikeuden mukaan työkyvyttömyyseläke on riippumaton vakuutuskauden kestosta.

11 Luxemburgin oikeuden mukaan silloin, kun työkyvyttömyys on todettu lopulliseksi tai pysyväksi, oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa välittömästi ensimmäisestä työnteon lakkaamispäivästä. Työkyvyttömyyseläkkeen määrä riippuu vakuutuskauden kestosta.

12 Rajatyöntekijöiden sosiaaliturvasta Arlonissa 24.3.1994 tehdyssä Belgian ja Luxemburgin välisessä sopimuksessa ja päätöspöytäkirjassa, jotka hyväksyttiin 28.4.1995 annetulla lailla (Moniteur belge 7.6.1995, s. 16139), määrätään siitä, että rajatyöntekijöille suoritetaan Belgian työkyvyttömyyskorvaus ennen alustavan työkyvyttömyysjakson päättymistä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

13 Leyman oli Belgiassa palkkatyössä vuosina 1971–2003. Vuodesta 1999 alkaen hän on asunut Luxemburgissa. Hän on kuulunut vuoden 2003 elokuusta alkaen Luxemburgin sosiaaliturvajärjestelmään.

14 Luxemburgin toimivaltaiset viranomaiset totesivat 8.7.2005, että Leyman oli kykenemätön työhön 8.7.2005 ja 29.2.2012 välisellä jaksolla, eli aina eläkkeelle siirtymiseensä saakka. Hänelle myönnettiin työkyvyttömyyskorvaus Luxemburgissa täyttyneiltä vakuutuskausilta. Luxemburgin sosiaaliturvalaitoksen myöntämä eläke on suuruudeltaan 322,83 euroa kuukaudessa.

15 Leyman haki INAMIlta korvausta työkyvyttömyyden perusteella Belgiassa täyttyneiltä vakuutuskausilta, ja INAMI myönsi hänelle 23.6.2006 tekemällään päätöksellä tämän korvauksen, jonka suuruus oli 737,10 euroa kuukaudessa, 8.7.2006 alkaen tämän laitoksen mukaan asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja vuoden 1994 lain 93 §:n mukaisesti.

16 Leyman nosti kanteen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa riitauttaakseen INAMIn päätöksen ja vaati hänelle tällä päätöksellä myönnetyn työkyvyttömyyskorvauksen maksamista 8.7.2005 alkaen.

17 Tribunal du travail de Nivelles (Nivellesin työtuomioistuin) päätti tässä tilanteessa lykätä ratkaisun antamista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Ovatko asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohdan b alakohta ja [vuoden 1994] lain 93 § EY:n perustamissopimuksen 18 artiklan vastaisia sikäli kuin ne eivät tilanteessa, jossa A-tyyppisessä valtiossa (esillä olevassa asiassa Belgiassa) asuva ja työskentelevä henkilö muuttaa B-tyyppiseen valtioon (esillä olevassa asiassa Luxemburgin suurherttuakuntaan), mahdollista ensimmäisen työkyvyttömyysvuoden aikana korvauksen myöntämistä siten, että huomioon otetaan kausi, jolloin henkilö on työskennellyt ja maksanut vakuutusmaksuja A-tyyppisessä valtiossa (Belgiassa)?

2) Ovatko asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohdan b alakohta ja [vuoden 1994] lain 93 § EY:n perustamissopimuksen 18 artiklan vastaisia sikäli kuin ne johtavat tilanteessa, jossa A-tyyppisessä valtiossa (esillä olevassa asiassa Belgiassa) asuva ja työskentelevä henkilö muuttaa B-tyyppiseen valtioon (esillä olevassa asiassa Luxemburgin suurherttuakuntaan), syrjintään sellaisen työntekijän vahingoksi, joka on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, koska mainitut säännökset eivät ensimmäisen työkyvyttömyysvuoden aikana mahdollista korvauksen myöntämistä kyseiselle henkilölle siten, että huomioon otetaan kausi, jolloin hän on työskennellyt ja maksanut vakuutusmaksuja A-tyyppisessä valtiossa (Belgiassa)?”

Ennakkoratkaisukysymykset

18 Todettakoon aluksi, että vaikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymyksissä viitataan EY 18 artiklaan, pääasiassa kyseessä oleva tapaus kuuluu EY 39 ja EY 42 artiklan alaan.

19 Ennakkoratkaisupyynnön ja yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen huomautusten mukaan Leyman on muuttanut asumaan Luxemburgiin tehdäkseen siellä palkkatyötä.

20 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 18 artiklasta, jossa ilmaistaan yleisesti jokaisella unionin kansalaisella oleva oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella, on työntekijöiden vapaan liikkuvuuden osalta erityismääräys EY 39 artiklassa (ks. asia C-392/05, Alevizos, tuomio 26.4.2007, Kok., s. I-3503, 66 kohta ja asia C-287/05, Hendrix, tuomio 11.9.2007, Kok., s. I-6909, 61 kohta).

21 Esitetyt kysymykset on näin ollen ymmärrettävä siten, että kyse on asiallisesti sen selvittämisestä, ovatko EY 39 ja EY 42 artikla esteenä asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti laaditun, vuoden 1994 lain 93 §:ään otetun kaltaiselle edellytykselle siksi, että se johtaa siihen, että Leymanin kaltaiselta henkilöltä, joka on työskenneltyään ja asuttuaan ensin Belgian kuningaskunnassa – jonka lainsäädäntö on A-tyyppiä – muuttanut toiseen jäsenvaltioon – jonka lainsäädäntö on B-tyyppiä –, evätään kaikki ensimmäisen jäsenvaltion sosiaaliturvalaitoksen korvattaviksi työkyvyttömyyden ensimmäisenä vuonna kuuluvat korvaukset, ja siksi, että se johtaa näin syrjintään sellaisen työntekijän vahingoksi, joka käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen.

22 Tähän on heti todettava, että jäsenvaltioiden työkyvyttömyysvakuutusta koskevien järjestelmien yhteensovittamiseksi asetuksessa N:o 1408/71 erotetaan toisistaan tilanteet, joissa työntekijä on kuulunut yksinomaan sellaisten lainsäädäntöjen alaan, joiden mukaan etuuksien määrä on riippumaton vakuutuskausien kestosta (nk. A-tyyppiset lainsäädännöt) ja joista säädetään asetuksen 37–39 artiklassa, ja tilanteet, joissa työntekijä on kuulunut yksinomaan sellaisten lainsäädäntöjen alaan, joiden nojalla etuuksien määrä riippuu vakuutuskausien kestosta (nk. B-tyyppiset lainsäädännöt), tai kummankin tyyppisen lainsäädännön alaan eli tilanne, josta säädetään asetuksen 40 artiklassa.

23 Asetuksen N:o 1408/71 40 artiklassa tarkoitetussa tilanteessa olevat työntekijät saavat tämän asetuksen vanhuutta ja kuolemaa koskevien säännösten, joita sovelletaan analogian perusteella, mukaisesti työkyvyttömyysetuuksia.

24 Vaikka asetuksen N:o 1408/71 37–39 artiklassa tarkoitetussa tilanteessa olevia työntekijöitä varten perustettu järjestelmä merkitseekin nyt käytävässä oikeudenkäynnissä sitä, että on vain yksi jäsenvaltio, joka määrittää oikeusjärjestyksensä mukaisesti tällaisille työntekijöille suoritettavia työkyvyttömyyskorvauksia koskevat oikeudet ja joka suorittaa nämä korvaukset, asetuksen 40 artiklassa tarkoitetussa tilanteessa olevia työntekijöitä varten perustettu järjestelmä merkitsee lähtökohtaisesti sitä, että työkyvyttömyysetuudet on maksettava kaikkien niiden lainsäädäntöjen perusteella, joiden alaisuuteen työntekijä on kuulunut, ja työntekijä saa tapauksen mukaan kustakin kyseessä olevasta jäsenvaltiosta työkyvyttömyysetuuden, joka on laskettu asetuksen 46 artiklassa vahvistettujen sääntöjen mukaisesti kunkin jäsenvaltion lainsäädännön alaisuudessa täyttyneiden vakuutuskausien perusteella.

25 Koska pääasian kantaja on kuulunut A-tyyppisen lainsäädännön alaisuuteen, eli Belgian työkyvyttömyysvakuutusjärjestelmään, ja B-tyyppisen lainsäädännön alaisuuteen, eli Luxemburgin työkyvyttömyysvakuutusjärjestelmään, Belgian ja Luxemburgin toimivaltaiset viranomaiset ovat laskeneet ja maksaneet etuudet asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan mukaisesti ja määränneet sen työkyvyttömyysetuuden kuukausittain suoritettavan määrän, joka kunkin maan viranomaisten on maksettava ja josta pääasian asianosaiset eivät sitä paitsi ole eri mieltä.

26 Asianosaiset ovat kuitenkin keskenään eri mieltä siitä, mistä päivästä alkaen Belgiassa maksettavaa työkyvyttömyysetuutta on suoritettava.

Belgian sairaus- ja työkyvyttömyysvakuutus ja alustava työkyvyttömyyskorvaus

27 Ennakkoratkaisupyynnön ja yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen ja etenkin Belgian hallituksen esittämien huomautusten mukaan Belgiassa voimassa olevassa järjestelmässä sairaus- ja työkyvyttömyysvakuutus on järjestetty yhdeksi kokonaisuudeksi niin, että työkykynsä menettänyt työntekijä kuuluu ensin tilapäistä työkyvyttömyyttä koskevan järjestelmän alaisuuteen, minkä jälkeen hänet siirretään vasta tietyn ajanjakson päätyttyä sen järjestelmän alaisuuteen, josta on tarkoitettu korvattavaksi täysi tai osittainen pitkäaikainen, ellei lopullinen, työkyvyttömyys.

28 Belgiassa työntekijä, joka on kykenemätön tekemään työtä, kuuluu ensin sairausvakuutuksen alaan vuoden ajan, jolloin hänelle maksetaan niin kutsuttua alustavaa työkyvyttömyyskorvausta. Tämän jälkeen, eli kyseisen ajanjakson päätyttyä, jos työntekijä on edelleen kykenemätön tekemään työtä, hänet siirretään työkyvyttömyysvakuutusjärjestelmän piiriin ja hän saa työkyvyttömyyskorvausta.

29 Järjestelmässä ei siis ole erotettu toisistaan tilanteita sen mukaan, onko työntekijän kykenemättömyys työhön tilapäistä, esimerkiksi sairauden perusteella, vai onko kyseessä lopullinen kykenemättömyys työhön, eli työkyvyttömyys. Tilapäinen kykenemättömyys työhön ja työkyvyttömyys erotetaan toisistaan ainoastaan sillä, että viimeksi mainittu kyvyttömyystila jatkuu yli vuoden ajan.

30 Luxemburgissa sitä vastoin sairausvakuutus ja työkyvyttömyysvakuutus erotetaan toisistaan siten, että jos työntekijä todetaan tilapäisesti kykenemättömäksi työhön, hän kuuluu sairausvakuutusjärjestelmän piiriin, mikä tuottaa hänelle oikeuden sairauden perusteella maksettavaan korvaukseen, ja jos hänet katsotaan lopullisesti tai pysyvästi työkyvyttömäksi, hän kuuluu työkyvyttömyysvakuutusjärjestelmän piiriin, mikä tuottaa hänelle oikeuden työkyvyttömyyskorvaukseen.

31 Tästä seuraa, että järjestelmissä, joissa sairausvakuutus ja työkyvyttömyysvakuutus on yhdistetty, kuten Belgian järjestelmässä, työkyvyttömyyttä ei voida todeta ennen alustavan työkyvyttömyysjakson kulumista, jolloin työkyvyttömyyden toteaminen toisessa jäsenvaltiossa, kuten Luxemburgin suurherttuakunnassa, johtaa sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisongelmiin sellaisessa tapauksessa, kuten nyt pääasiassa, että korvauksia on maksettava kahdesta järjestelmästä asetuksen N:o 1408/71 40 ja 46 artiklan sääntöjä soveltaen.

32 Vaikka nimittäin Luxemburgin lainsäädännön mukaan oikeus työkyvyttömyyskorvaukseen alkaa heti työkyvyttömyyden ensimmäisestä päivästä, korvausta ei suoriteta Belgian lainsäädännön mukaisesti ennen sen vuoden mittaisen jakson päättymistä, jonka aikana Belgiassa asuva työhön kykenemätön työntekijä saa alustavaa työkyvyttömyyskorvausta.

33 Tällaisissa tilanteissa Belgian viranomaiset katsovat, että asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että oikeus Belgian työkyvyttömyysetuuteen alkaa vuoden mittaisen alustavan työkyvyttömyysjakson päätyttyä. Belgian viranomaiset eivät myöskään maksa työntekijälle korvausta tämän työhön kykenemättömyyden perusteella.

Asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohta

34 Todettakoon, että asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohta koskee sellaisen työntekijän tapausta, joka on ollut jäsenvaltiossa sellaisen A-tyyppisen lainsäädännön alainen, jossa työkyvyttömyysetuuksien myöntämiseksi edellytetään, että asianomainen henkilö on tiettynä aikana sairauden perusteella saanut rahaetuuksia tai ollut kykenemätön työhön, jos mainittu työntekijä kärsii sellaisesta työkyvyttömyyteen johtavasta kykenemättömyydestä työhön, jonka hän on saanut ollessaan toisen jäsenvaltion lainsäädännön alainen.

35 Tässä säännöksessä tarkoitetun yhteensovittamisen avulla on otettava ensinnäkin huomioon jokainen kausi, jonka aikana työntekijä on toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan saanut joko sairauden perusteella rahaetuuksia tai sen perusteella, että hän on kykenemätön työhönsä, edelleen palkkaansa tai etuuksia sen työkyvyttömyyden osalta, joka seurasi tätä kykenemättömyyttä työhön niin kuin kyseessä olisi kausi, jonka aikana sairauden perusteella annettavia rahaetuuksia olisi maksettu hänelle ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan tai jonka aikana hän oli kykenemätön työhön tämän lainsäädännön mukaan (asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohdan a alakohta).

36 Tässä säännöksessä säädetään toiseksi, että oikeus työkyvyttömyysetuuksiin syntyy ensimmäisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan joko tämän lainsäädännön alkuperäisen sairauskorvauksen kauden päättymisen tai tämän lainsäädännön vaatiman alkuperäisen työkyvyttömyyden kauden päättymisen jälkeen ja aikaisintaan päivänä, jolloin oikeus etuuksiin työhön kykenemättömyyttä seuranneen työkyvyttömyyden perusteella saavutetaan toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, tai päivänä, joka seuraa viimeistä päivää, jolta asianomaisella on sairauden perusteella oikeus rahaetuuteen toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan (asetuksen 40 artiklan 3 kohdan b alakohta).

37 Kyse on siis kahta eri tyyppiä olevista yhteensovitettavista säännöistä.

38 Yhtäältä asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohdan a alakohdassa vahvistetun säännön avulla rinnastetaan ja lasketaan yhteen toisen jäsenvaltion lainsäädännön alaisuudessa täyttyneiden kausien aikana sattuneet tapahtumat sen selvittämiseksi, täyttyvätkö vaatimukset, jotka ensimmäisen jäsenvaltion lainsäädännössä on asetettu oikeuden saamiseksi työkyvyttömyysetuuksiin.

39 Toisaalta asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohdan b alakohdassa vahvistetulla säännöllä asetetaan aikaraja oikeuden saamiseksi työkyvyttömyysetuuksiin ensimmäisessä jäsenvaltiossa tunnustamalla muun muassa tälle jäsenvaltiolle mahdollisuus

edellyttää näiden etuuksien myöntämiseltä ensin sellaisen jakson kulumista, jonka aikana asianomainen on joko ollut kykenemätön työhön tai jonka aikana hän on saanut rahaetuuksia sairauden perusteella; Belgian lainsäätäjä on käyttänyt juuri tätä mahdollisuutta hyväkseen säätämällä vuoden 1994 lain 93 §:ssä vuoden mittaisen alustavan työkyvyttömyysjakson kulumisesta ennen kuin oikeus tällaisiin etuuksiin syntyy.

Työntekijöiden liikkumisvapaus

40 Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden osalta on muistettava, että EY 42 artiklassa sallitaan jäsenvaltioiden sosiaaliturvalainsäädäntöjen väliset erot ja siis myös niissä työskentelevien henkilöiden oikeuksien väliset erot. EY 42 artiklalla ei siis puututa näiden järjestelmien sisällöllisiin ja menettelyllisiin eroavaisuuksiin (asia C-227/89, Rönfeldt, tuomio 7.2.1991, Kok., s. I-323, Kok. Ep. XI, s. I-23, 12 kohta ja asia C-165/91, van Munster, tuomio 5.10.1994, Kok., s. I-4661, 18 kohta).

41 On kuitenkin riidatonta, että EY 39 artiklan tavoite jäisi saavuttamatta, jos työntekijät menettäisivät heille tietyn jäsenvaltion lainsäädännössä tarjottuja sosiaaliturvaetuja sen seurauksena, että he käyttävät oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen. Tällainen seuraus voisi näet saada yhteisön työntekijän luopumaan käyttämästä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, ja se muodostaisi näin ollen kyseistä vapautta koskevan rajoituksen (asia C-349/87, Paraschi, tuomio 4.10.1991, Kok., s. I-4501, 22 kohta ja em. asia van Munster, tuomion 27 kohta).

42 Tässä tapauksessa on kuitenkin todettava, että vaikka vuoden 1994 lain 87 ja 93 §:ssä ei tehdäkään eroa liikkumisvapauttaan käyttäneiden työntekijöiden ja niiden työntekijöiden välillä, jotka eivät ole käyttäneet sitä, näiden pykälien soveltaminen johtaa kuitenkin siihen, että työntekijä, joka on pääasian kantajan kanssa samankaltaisessa tilanteessa, joutuu ensimmäisen vuoden ajan epäedullisempaan asemaan kuin sellaiset lopullisesti tai pysyvästi työkyvyttömät työntekijät, jotka eivät ole käyttäneet liikkumisvapauttaan.

43 Vaikka viimeksi mainituilla työntekijöillä on Belgiassa oikeus alustavaan työkyvyttömyyskorvaukseen, Leymanilla ei ole oikeutta tähän korvaukseen eikä muuhun vastaavaan korvaukseen Luxemburgissa, koska hänelle maksetaan jo tässä jälkimmäisessä jäsenvaltiossa työkyvyttömyysetuutta.

44 Koska työkyvyttömyyskorvauksen maksaminen Belgiassa täyttyneiltä työskentely- ja maksukausilta alkaa vasta vuoden mittaisen alustavan työkyvyttömyysjakson päättymisen jälkeen, vuoden 1994 lain 87 ja 93 §:n soveltaminen, johon Belgian toimivaltaiset viranomaiset ovat vedonneet, merkitsee sitä, että Leymanin kanssa samankaltaisessa tilanteessa olevat työntekijät ovat suorittaneet työkyvyttömyyden ensimmäisen vuoden osalta sosiaaliturvamaksuja ilman, että niistä koituu etua asianomaiselle.

45 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että EY:n perustamissopimuksessa ei taata työntekijälle, mikäli hän toimii useassa jäsenvaltiossa tai siirtää toimintojaan toiseen jäsenvaltioon, että tätä kohdeltaisiin neutraalisti sosiaaliturvan alalla. Kun otetaan huomioon jäsenvaltioiden sosiaaliturvalainsäädäntöjen väliset eroavuudet, tällainen useassa jäsenvaltiossa toimiminen tai toiminnan siirtäminen toiseen jäsenvaltioon voi olla työntekijälle sosiaaliturvan osalta enemmän tai vähemmän edullista tai epäedullista. Tästä seuraa, että myös tilanteessa, jossa tällaisen lainsäädännön soveltaminen on siis epäedullisempaa, lainsäädäntö on edelleen yhteensopiva EY 39 ja EY 43 artiklan kanssa, jos sillä ei aseteta tällaista työntekijää epäedullisempaan asemaan verrattuna työntekijöihin, jotka harjoittavat kaikkea toimintaansa siinä jäsenvaltiossa, jossa sitä sovelletaan, tai verrattuna työntekijöihin, joihin sitä sovellettiin jo aikaisemmin, ja jos sen vaikutuksena ei ole pelkästään sosiaaliturvamaksujen maksaminen, ilman että niistä koituu asianomaisille mitään etua (ks. yhdistetyt asiat C-393/99 ja C-394/99, Hervein ym., tuomio 19.3.2002, Kok., s. I-2829, 51 kohta ja asia C-493/04, Piatkowski, tuomio 9.3.2006, Kok., s. I-2369, 34 kohta).

46 Jos pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa vuoden 1994 lain 87 ja 93 §:n soveltaminen, johon Belgian toimivaltaiset viranomaiset ovat vedonneet, johtaa jonkin etuuden epäämiseen sellaiselta työntekijältä, joka on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ensimmäisen työkyvyttömyysvuoden aikana, on todettava, että tällainen soveltaminen on yhteisön oikeuden vastaista yhtäältä siksi, että sen vuoksi tällainen työntekijä ei saa samoja etuja kuin työntekijät, jotka ovat samalla tavoin lopullisesti

työkyvyttömiä mutta jotka eivät ole käyttäneet tätä vapautta, ja toisaalta siksi, että se johtaa sosiaaliturvamaksujen suorittamiseen ilman, että niistä koituu etua asianomaiselle.

47 Vielä on muistettava, että koska Belgian työkyvyttömyyttä koskevan yleisen järjestelmän ja Luxemburgin järjestelmän mukaisten työkyvyttömyyden asteen toteamisedellytysten vastaavuus on tunnustettu asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 4 kohdan mukaisesti tämän asetuksen liitteessä V, Luxemburgin toimivaltaisten viranomaisten työkyvyttömyydestä tekemä päätös velvoittaa Belgian toimivaltaisia viranomaisia.

48 Esillä olevassa pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön soveltamisella samalla tavoin siirtotyöläiseen kuin maassaan pysyneeseen työntekijään tuottaa odottamattomia ja EY 39 artiklan tavoitteisiin jokseenkin soveltumattomia heijastusvaikutuksia, jotka perustuvat siihen, että siirtotyöläisen oikeutta työkyvyttömyysetuuksiin säännellään kahdessa eri lainsäädännössä eri tavalla, kuten tämän tuomion 28–33 kohdasta käy ilmi (ks. vastaavasti em. asia van Munster, tuomion 30 kohta).

49 Tilanteessa, jossa lainsäädännöt eroavat näin toisistaan, EY 10 artiklassa vahvistettu lojaalin yhteistyön periaate velvoittaa toimivaltaiset kansalliset viranomaiset panemaan toimeen kaikki käytössään olevat keinot EY 39 artiklan tavoitteiden toteuttamiseksi (ks. vastaavasti em. asia van Munster, tuomion 32 kohta).

50 Edellä esitetyn perusteella esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että EY 39 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset soveltavat kansallista lainsäädäntöä, jossa edellytetään asetuksen N:o 1408/71 40 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti työkyvyttömyysetuuksia koskevan oikeuden syntymiseksi vuoden mittaisen alustavan työkyvyttömyysjakson kulumista silloin, kun tällaisesta soveltamisesta seuraa, että siirtotyöläinen on suorittanut sosiaaliturvamaksuja tämän jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään ilman niistä hänelle koituvaa etua ja että hän näin joutuu huonompaan asemaan kuin maassaan pysynyt työntekijä.

Oikeudenkäyntikulut

51 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

EY 39 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset soveltavat kansallista lainsäädäntöä, jossa edellytetään sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, sellaisena kuin se on muutettuna 13.4.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 647/2005, 40 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti työkyvyttömyysetuuksia koskevan oikeuden syntymiseksi vuoden mittaisen alustavan työkyvyttömyysjakson kulumista silloin, kun tällaisesta soveltamisesta seuraa, että siirtotyöläinen on suorittanut sosiaaliturvamaksuja tämän jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään ilman niistä hänelle koituvaa etua ja että hän näin joutuu huonompaan asemaan kuin maassaan pysynyt työntekijä.

Allekirjoitukset